

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา และแนวทางการพัฒนา คุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล มาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ผลปรากฏดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกถึงการขาดความมีคุณธรรมและ จริยธรรม โดยนักเรียนส่วนหนึ่งมีลักษณะการพูดไม่สุภาพ ไม่แสดงความเคารพเชื่อฟังคำสอน ของผู้ปกครอง ครู ผู้อาวุโส ไม่เคารพพระบิณฑบาต กติกาของโรงเรียน ไม่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีความก้าวร้าว โกรธง่ายและแสดงกิริยาไม่ดีต่อผู้มี พระคุณ ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยจึงได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงสาเหตุเบื้องต้นจึงพบว่า ส่วนใหญ่เกิด จากปัจจัยในตัวบุคคล และปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม ชุมชน ครอบครัว ที่นักเรียนอาศัยอยู่ ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดขึ้นของปัญหานักเรียนมากที่สุดคือ กระแสทุนนิยม วัตถุนิยม และการบริโภคนิยม ผู้วิจัยและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าจะต้องร่วมมือ ดำเนินการแก้ไขพัฒนาและเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน โดยได้กำหนดกิจกรรม การพัฒนาขึ้น 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน 2) กิจกรรมการฟังเทศนาทุกวันศุกร์ 3) กิจกรรมพ่อครูแม่ครู 4) การอบรมหน้าเสาธง และ 5) การปฏิบัติกิจกรรม เพื่ออบรมปณิธาน ปลุกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนได้ตระหนักและปรับปรุง พฤติกรรมตนเองให้เป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมในทิศทางเชิงบวก และสอดคล้องกับแนวทางการ พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 อันจะส่งผลให้นักเรียนได้เติบโตเป็นคนดี คนเก่ง และเป็นคนมีคุณภาพ
ในอนาคตต่อไป

จากผลการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ผู้วิจัยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action
Research Principle) ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต
(Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้ตามแผนปฏิบัติการ
ผู้วิจัยสรุปผลการดำเนินการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและ
ปัญหาแล้ว ผู้วิจัยและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าจะต้องร่วมมือดำเนินการ
แก้ไขพัฒนาและเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน 8 ด้าน ได้แก่ 1) ความมีวินัย
2) ความรับผิดชอบ 3) ความซื่อสัตย์สุจริต 4) ความเมตตากรุณา 5) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
6) ความประหยัด 7) ความกตัญญูกตเวทีก และ 8) ค่านิยมความเป็นไทย โดยได้กำหนดกิจกรรม
การพัฒนาดังนี้ 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน
เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาจิตใจฝึกริการทำความดี การถือศีล 5 การนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติ
ในชีวิตประจำวัน จนเกิดศรัทธามุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเอง 2) กิจกรรมการฟังเทศนาทุกวันศุกร์
โดยจัดทุกวันศุกร์ของสัปดาห์ เพื่อให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายรู้จักการปฏิบัติตนและพัฒนาตนเอง
มีคุณธรรมและจริยธรรมทั้ง 8 ด้าน 3) กิจกรรมพ่อครูแม่ครู เป็นกิจกรรมที่ครูประจำชั้นพบปะ
นักเรียนทุกวันพฤหัสบดีของสัปดาห์ของชั่วโมงกิจกรรม เสมือนว่าครูเป็นพ่อและแม่ของศิษย์
เป็นกิจกรรมที่พ่อครู แม่ครู ได้อบรมสั่งสอน และตักเตือนนักเรียน เพื่อให้นักเรียนประพฤติตน
เหมาะสม ถูกต้อง ดึงตามกรอบความมีคุณธรรมและจริยธรรม และยกย่องชมเชยนักเรียนที่เป็น
ตัวอย่างที่ดีด้านคุณธรรม และจริยธรรม 4) กิจกรรมการอบรมหน้าเสาธง ที่ครูกลุ่มผู้ร่วมวิจัย
ได้อบรม สั่งสอน แนะนำ ตักเตือน นักเรียนกลุ่มเป้าหมายหน้าเสาธงในตอนเช้าทุกวันจันทร์ของ
สัปดาห์ เพื่อให้นักเรียนเกิดความตระหนักเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมทั้ง 8 ด้าน และ
ได้ประพฤติตนตามคำอบรมสั่งสอนของครูและนำความรู้ที่ได้รับจากการสั่งสอนไปใช้ในการ
ดำเนินชีวิตได้ และ 5) การปฏิบัติกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียน
กลุ่มเป้าหมายได้รู้จักประพฤติกและปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัว โดยการช่วยเหลืองาน
บ้าน โรงเรียน และชุมชนโดยร่วมกันรักษาความสะอาดในบริเวณโรงเรียนและชุมชนที่ตนอาศัย
อยู่ ร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและสังคม โดยอาศัย ความร่วมมือจาก
โรงเรียนผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้ช่วยกันดูแลอบรมนักเรียนให้มีความรู้ ความคิดที่จะปฏิบัติตน
ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

2. การปฏิบัติ (Action) จากการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2554 - 29 กุมภาพันธ์ 2555 ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมมาสรุปความก้าวหน้าตามที่ได้บันทึกไว้ พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยรวมและรายด้านทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านค่านิยมความเป็นไทย รองลงมาคือ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความกตัญญูกตเวที และด้านความรับผิดชอบ เมื่อจำแนกรายด้านเป็นรายข้อ พบว่า

2.2.1 ด้านความมีวินัย นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับมาก 11 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ หุดยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ รองลงมาคือ ไม่เอาขนมมารับประทานในระหว่างเรียน และเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบ และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ

2.2.2 ด้านความรับผิดชอบ นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ยอมรับคำตักเตือนของครู รองลงมาคือ ทำความสะอาดห้องเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย และส่งหนังสือคืนห้องสมุดทันกำหนดทุกครั้ง

2.2.3 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับมาก 14 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ไม่แอบเข้าห้องน้ำครู รองลงมาคือ บอกครูตามความจริงว่าใครไม่ทำเวร เมื่อครูสั่งให้อ่านในใจจะปฏิบัติตาม และยอมรับความจริงเมื่อไม่ได้ส่งงานครู ไม่ถ่วงเวลาเรียนโดยการเข้าห้องน้ำนานๆ และบ่อยๆ และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ ได้แก่ ไม่เคยคิดคำพูดที่ทำให้ไว้กับเพื่อน

2.2.4 ด้านความเมตตากรุณา นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมาก 12 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ พาเพื่อนที่ไม่สบายไปห้องพยาบาล ทำตามกฎระเบียบเพื่อให้ครูสบายใจ รองลงมาคือ ไม่นำอาหารไปล่อสัตว์แล้วไม่ให้มันกิน พูดให้กำลังใจแก่ผู้ป่วย ไม่รังแกสุนัขที่เข้ามาในบริเวณโรงเรียน และไม่เล่นรุนแรงกับเพื่อนที่อ่อนแอกว่า และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ

2.2.5 ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมาก 12 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ให้เพื่อนข้างห้องยืมไม้กวาดและไม้ถูพื้น รองลงมาคือ ช่วยเพื่อนทำงานกลุ่ม

ด้วยความเต็มใจ และเมื่อครูจัดห้องเรียนจะช่วยเหลือทุกครั้ง ให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียน และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อ

2.2.6 ด้านความประหยัด นักเรียนมีพฤติกรรมกาปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมาก 9 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ปิดน้ำ-ไฟทุกครั้งที่ใช้ เก็บรักษาอุปกรณ์การเรียนอย่างดี รองลงมาคือ เมื่อมีโอกาสจะซื้ออุปกรณ์การเรียนใหม่ๆ ทันที รับประทานอาหารอย่างรู้คุณค่า เมื่อเห็นท่อประปารั่วจะแจ้งให้ผู้อยู่ใหญ่ทราบ และชอบเตือนเพื่อนเรื่องการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าอย่างประหยัด ดูแลรักษาเสื้อผ้าที่สวมใส่เป็นอย่างดี และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 6 ข้อ

2.2.7 ด้านความกตัญญูกตเวที นักเรียนมีพฤติกรรมกาปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมาก 12 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ กล่าวขอบคุณผู้ที่ให้การช่วยเหลือ รองลงมาคือ ช่วยคุณครูทำกิจกรรมต่างๆ อยู่เสมอ ช่วยครูทำความสะอาดห้องเรียน ไม่ชักชวนเพื่อนประท้วงครู และช่วยทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีอย่างตั้งใจ และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ

2.2.8 ด้านค่านิยมความเป็นไทย นักเรียนมีพฤติกรรมกาปฏิบัติตนแสดงออกถึงการมีคุณธรรมและจริยธรรม อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ชอบรับประทานอาหารไทยๆ รองลงมาคือ ชอบใช้ของที่ผลิตในเมืองไทย ร่วมงานประเพณีไทยที่โรงเรียนจัด และหยุดยืนตรงเมื่อครูเดินผ่าน อ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่จะก้มตัวเล็กน้อย

3. การสังเกต (Observation) จากการสังเกตการณ์ปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมด้วยความตั้งใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เมื่อนักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมมาได้ระยะหนึ่งจะสังเกตเห็นว่านักเรียนได้พัฒนาพฤติกรรมในเชิงบวกโดยนักเรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตากรุณา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความประหยัด มีความกตัญญูกตเวที และมีค่านิยมความเป็นไทยดีขึ้น โดยสังเกตจากการปฏิบัติในโรงเรียนแต่ละวัน ในช่วงภาคเรียนที่ 2 ที่มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ติดตามผลการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยลงพื้นที่เยี่ยมบ้านสอบถามผู้ปกครอง และได้คำตอบในลักษณะเดียวกันคือ นักเรียนมีความก้าวหน้าโดยมีพฤติกรรมและมีการปฏิบัติในลักษณะการมีคุณธรรมและจริยธรรมตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 8 ด้านดีขึ้นอย่างชัดเจนหลังการได้รับการจัดกิจกรรม โครงการที่ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้กำหนดขึ้น

4. การสะท้อนผล (Reflection) จากผลการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้วางขั้นตอนการปฏิบัติคือ 1) มีการวางแผน (Planning) โดยศึกษาสภาพปัจจุบัน สัมภาษณ์ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ศึกษาบันทึกการประชุมของคณะกรรมการสถานักเรียนประจำเดือน ศึกษารายงานการประชุม ศึกษารายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553 กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาวางแผนปฏิบัติการ เพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนให้บรรลุตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบและชัดเจน 2) ขั้นการปฏิบัติ (Action) โดยผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้จัดกิจกรรม 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน กิจกรรมการฟังเทศนาทุกวันศุกร์ กิจกรรมพ่อครูแม่ครู การอบรมหน้าเสาธง และการปฏิบัติกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด ความกตัญญูกตเวที และค่านิยมความเป็นไทยของนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนตระหนักและปฏิบัติตนเป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดี ซึ่งส่งผลให้ เป็นคนเก่ง คนดีในสังคม และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศไทยในอนาคตต่อไป 3) ขั้นสังเกต (Observation) โดยผู้วิจัย กลุ่มผู้ร่วมวิจัย และผู้ปกครองนักเรียนได้สังเกตการณ์ ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2554 - 29 กุมภาพันธ์ 2555 อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง และลงความเห็นในลักษณะเดียวกันว่า หลังการดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมทั้ง 5 กิจกรรม ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จากเดิม เป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และ 4) ขั้นการสะท้อนผล (Reflection) โดยผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้นำผลการดำเนินงานตั้งแต่ต้น มารายงานและสรุปผลโดยภาพรวมให้เห็นความก้าวหน้าในการวิจัย ดังนี้

4.1 การสัมภาษณ์ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม เกี่ยวกับความมีคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดคุณลักษณะ การประพฤติปฏิบัติที่แสดงออกถึงความมีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะนักเรียนไม่ค่อยจดจำ ใส่ใจและปฏิบัติในสิ่งที่ครูหรือผู้ปกครองบอกสอนเท่าที่ควร เพราะวัยนักเรียนเป็นวัยที่สนุกสนานชอบสนุกสนานตาม ไม่ค่อยจะคำนึงถึงกฎ ระเบียบอะไรมาเท่าที่ควร วันๆ จะจดจ่อ

อยู่แต่ในเรื่องการเล่นและความสนุกสนานเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีน้อยคนนักที่จะใส่ใจในเรื่องของกฎระเบียบที่ทั้งที่บ้านและทางโรงเรียนพร่ำสอน ดังนั้น ครูและผู้ปกครองจะต้อง อบรมสั่งสอน ตอกย้ำถึงความรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อให้ให้นักเรียนได้ตระหนักถึง ความรับผิดชอบต่อ การเรียน การปฏิบัติตนในสังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมอย่าง สมบูรณ์เป็นฐานต่อไป

4.2 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ร่วมวิจัยคือ รองผู้อำนวยการและครูประจำชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนที่ได้จัดทำขึ้น กลุ่มผู้ร่วมวิจัยให้ความเห็นว่าพฤติกรรมความมีวินัย ความรับผิดชอบต่อ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด ความกตัญญู กตเวทิตะ และค่านิยมความเป็นไทย มีการพัฒนาขึ้นเป็นอย่างมากหลังจากได้รับการอบรมและการปฏิบัติ กิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมของนักเรียน ซึ่งแต่ละกิจกรรมจะส่งผลเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็น ความสำคัญและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองให้เป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมในตนเอง สูงขึ้น ซึ่งครูก็ให้การดูแลอย่างต่อเนื่องเมื่ออยู่ที่โรงเรียน ส่วนผู้ปกครองก็ให้ความร่วมมือ เป็นอย่างดีเมื่อนักเรียนกลับบ้าน หากได้รับความร่วมมืออย่างต่อเนื่องเช่นนี้ ช่วยกันดูแล และ คบหา ระหว่างผู้ปกครองกับครูอย่างต่อเนื่อง โดยการขัดเกลาจิตใจสำนึกให้เด็กได้มีแนวคิดและ ซึมซับในเรื่องของการเป็นคนดีมีคุณธรรมและจริยธรรมครบทั้ง 8 ด้าน จะทำให้นักเรียน ได้ตระหนักและนำไปปฏิบัติในการเป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมในอนาคตต่อไป

4.3 การสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมโครงการ 5 กิจกรรม เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน พบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจเป็นอย่างยิ่งที่เห็น บุตรหลานของตนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทิศทางที่ดี หลังจากได้รับการปฏิบัติกิจกรรมระยะ หนึ่ง สังเกตเห็นว่าบุตรหลาน เป็นคนมีวินัย มีความรับผิดชอบต่อ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเมตตา กรุณา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักประหยัด มีความกตัญญู กตเวทิตะ และรู้จักรักและ เห็นความสำคัญของค่านิยมความเป็นไทย และยังเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการดำเนินกิจกรรม เด็กได้ประพฤติปฏิบัติตนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเห็นได้ชัดเจน ผู้ปกครองรู้สึกภาคภูมิใจในตัว บุตรหลานและรู้สึกยินดีกับการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ และเห็นว่ากิจกรรมที่ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้ดำเนินงานมา เป็นสิ่งที่มีประโยชน์และมีคุณค่าสำหรับขัดเกลาจิตใจบุตรหลานเป็นอย่างดี ซึ่งผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนดำเนินกิจกรรม โครงการเช่นนี้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการผลิต บุคลากรของ โรงเรียนหรือเยาวชนของชาติที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีพฤติกรรมแสดงออกถึงการขาดความมีคุณธรรม และจริยธรรม โดยนักเรียนส่วนหนึ่งมีลักษณะการพูดไม่สุภาพ ไม่แสดงความเคารพเชื่อฟัง คำสอนของผู้ปกครอง ครู ผู้อาวุโส ไม่เคารพระเบียบ กติกาของโรงเรียน ไม่มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน ไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีความก้าวร้าว โกรธง่ายและแสดงกิริยาไม่ดีต่อ ผู้มีพระคุณ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักเรียนได้รับอิทธิพลจากปัจจัยในตัวบุคคล และปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม ชุมชน ครอบครัว ที่นักเรียนอาศัยอยู่ ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดขึ้นของ ปัญหานักเรียนมากที่สุดคือ กระแสทุนนิยม วัตถุนิยม และการบริโภคนิยม ซึ่งนักเรียนจะต้อง ได้รับการปรับปรุงและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุรัตยา สาคมิตร (2554 : 82-83) ได้วิจัยการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองนาคำ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า นักเรียนจำนวนหนึ่งยังไม่ สามารถพัฒนาพฤติกรรมทางคุณธรรม จริยธรรม ให้บรรลุเป้าหมายได้ยังมีพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมบกพร่องอยู่ จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความประหยัด และด้านความใฝ่รู้ใฝ่เรียน กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้ประชุมพิจารณา ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการพัฒนาเป็น 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมนิเทศติดตามเยี่ยมบ้านนักเรียน และการประกวดคนดีศรี น.น.ค. เพื่อให้เกิดความ เหมาะสมกับสภาพการจัดกิจกรรม และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระอธิการประภาส นีภระโทก (2554 : 94-95) ได้วิจัยการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม นักเรียนโรงเรียนบ้านทับช้าง อำเภอ เมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า นักเรียนบางคนไม่เห็น ความสำคัญของกิจกรรมทำให้ไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรม และยังก่อการทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกาย ซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยได้นำเอาปัญหาที่ได้พบเห็นมาพัฒนาปรับปรุง โดยได้ร่วมประชุมกับผู้ร่วมงาน วิจัยบ่อยขึ้น ตลอดทั้งทำความเข้าใจกับนักเรียนที่ก่อปัญหาและได้พัฒนาดำเนินงานเสริมสร้าง คุณธรรมและจริยธรรมด้านไม่ทะเลาะวิวาทของนักเรียนโรงเรียนบ้านทับช้าง โดยพยายามชักจูง แนะนำนักเรียนให้เข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทุกวันศุกร์และวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา ทำให้นักเรียนเข้าใจปัญหาและเห็นความสำคัญของการมีวินัย ทำให้นักเรียน มีพัฒนาการด้านการมีวินัยดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนไม่มีปัญหาก่อการทะเลาะวิวาทกันอีกเลย

2. จากผลการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ผู้วิจัยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาครั้งนี้โดยได้กำหนดกิจกรรมการพัฒนานี้ 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน 2) กิจกรรมการฟังเทศนาทุกวันศุกร์ 3) กิจกรรมพ่อครูแม่ครู 4) การอบรมหน้าเสาธง และ 5) การปฏิบัติกิจกรรม เพื่ออบรมบ่มนิสัย ปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนได้ตระหนักและปรับปรุงพฤติกรรมตนเองให้เป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมในทิศทางเชิงบวก และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 8 ด้าน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งส่งผลให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนหลังการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม เช่น 1) ด้านความมีวินัย นักเรียนรู้จักหยุดยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ ไม่เอาขนมมารับประทานในระหว่างเรียน และเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบ เป็นต้น 2) ด้านความรับผิดชอบ นักเรียนกล้ายอมรับคำตักเตือนของครูมากขึ้น ทำความสะอาดห้องเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย และส่งหนังสือคืนห้องสมุดทันทีที่กำหนดทุกครั้ง เป็นต้น 3) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนไม่แอบเข้าห้องน้ำครู กล้าบอกครูเมื่อไม่ได้ทำเวรตามหน้าที่ เมื่อครูสั่งให้อ่านในใจจะปฏิบัติตาม กล้ายอมรับผิดเมื่อไม่ได้ทำการบ้าน และไม่ถ่วงเวลาเรียนโดยขออนุญาตเข้าห้องน้ำบ่อยๆ เป็นต้น 4) ด้านความเมตตากรุณา นักเรียนรู้จักพาเพื่อนที่ไม่สบายไปห้องพยาบาล ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของโรงเรียน ไม่นำอาหารไปปล่อยสัตว์และแก๊งสัตว์ในบริเวณโรงเรียนหรือที่บ้าน รู้จักพูดให้กำลังใจผู้ที่ไม่สบาย และไม่เล่นรุนแรงกับเพื่อนที่อ่อนแอกว่า เป็นต้น 5) ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นักเรียนมีน้ำใจให้เพื่อนข้างห้องยืมไม้กวาดและไม้ถูพื้น ช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจ และเมื่อเห็นครูจัดห้องเรียนจะอาสาช่วยเหลือทุกครั้ง เป็นต้น 6) ด้านความประหยัด นักเรียนรู้จักปิดน้ำ-ไฟทุกครั้งที่ใช้ เก็บรักษาอุปกรณ์การเรียนอย่างดี จะซื้ออุปกรณ์การเรียนใหม่ๆ เมื่อเห็นว่ามีความจำเป็นจริงๆ รับประทานอาหารอย่างรู้คุณค่า เมื่อเห็นสิ่งผิดปกติที่ไม่ถูกต้องจะรีบแจ้งให้ครูหรือผู้ปกครองทราบทันที รู้จักเตือนเรื่องการใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าอย่างประหยัด และดูแลรักษาเสื้อผ้าที่สวมใส่เป็นอย่างดี เป็นต้น 7) ด้านความกตัญญูกตเวที นักเรียนรู้จักกล่าวคำขอบคุณผู้ที่ให้การช่วยเหลือ ช่วยครูทำกิจกรรมหรือทำความสะอาดห้องเรียน และร่วมทำความสะอาดบริเวณโรงเรียนอยู่เสมอ เป็นต้น และ 8) ด้านค่านิยมความเป็นไทย นักเรียนชอบรับประทานอาหารไทยๆ มากขึ้น ชอบใช้ของที่ผลิตในเมืองไทยมากขึ้น เข้าร่วมงานประเพณีไทยที่โรงเรียนจัดอยู่เสมอ หยุดยืนตรงเมื่อครูเดินผ่าน อ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ และรู้จักก้มตัวเล็กน้อยเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่เสมอ เป็นต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เวียงฟ้า ทาหยัง (2555 :

84-85) ได้วิจัยการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านฟากพอง อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโดยใช้กลยุทธ์ การประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ กิจกรรมเข้าค่ายอบรม จริยธรรมนักเรียน กิจกรรมการฟังเทศนาทุกวันศุกร์ กิจกรรมการอบรมหน้าเสาธง กิจกรรมพ่อครูแม่ครู กิจกรรมยิ้มไหว้ทักทายกัน และการกำกับติดตามและประเมินผลทำให้ได้ข้อค้นพบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ไปในทิศทางที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นิวัติชัย ศรีอยนาค (2555 : 91-92) ได้วิจัยการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนบ้านแต่ใหม่ อำเภอเหล่าเสือโก้ก จังหวัดอุบลราชธานี พบว่ากลยุทธ์ประชุมระดมความคิด กำหนด 3 กิจกรรม ในการพัฒนา ได้แก่ กิจกรรมโรงเรียนสวยด้วยมือเรา กิจกรรมการออมทรัพย์ และกิจกรรมห้องน้ำสะอาด ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย มีความรู้ความเข้าใจ มีความตระหนักถึงคุณธรรม 3 ด้าน ได้แก่ ความขยัน ความประหยัด และความเสียสละ เพิ่มมากขึ้น โดยนักเรียน ครู ผู้ปกครอง มีความเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนหลังดำเนินการอยู่ในระดับดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

- 1.1 ควรนำตัวแบบหรือแม่แบบที่ดีหลายๆ ด้านในโรงเรียนอื่นๆ และโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม เช่น นักเรียนตัวอย่าง เด็กดีประจำปี หรือครูดีเด่น ทำให้นักเรียนได้สังเกตจดจำและนำไปปฏิบัติเป็นแบบอย่าง และทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมในคุณธรรมและจริยธรรมในด้านอื่นๆ ที่ดีขึ้นด้วย
- 1.2 นักเรียนกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษาภายในและภายนอก นักเรียนในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น กำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่ได้เข้าร่วม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้นักเรียนจะได้แสดงออกทางด้านจิตสำนึกที่ดีด้วยตัวของนักเรียนเอง
- 1.3 ควรมีการกำกับติดตามการดำเนินงานการนำกลยุทธ์หรือจัดกิจกรรมดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอในวิถีปฏิบัติและปฏิบัติได้ครบทุกคน ซึ่งจะทำการดำเนินการพัฒนางานเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียนได้ผลดียิ่งขึ้น

1.4 การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนต้องอาศัยระยะเวลาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ผู้บริหารและครูจะต้องเอาใจใส่และความร่วมมือเป็นอย่างดี เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาพฤติกรรมเป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ได้อย่างถาวร

1.5 จากการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ทำให้พบว่าการประเมินผลงานเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน โดยจัดเป็นข้อมูลสารสนเทศ ทำให้สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ

1.6 ควรมีการวางแผนการดำเนินงาน โครงการล่วงหน้าอย่างต่อเนื่อง และจัดกิจกรรมให้มีความน่าสนใจ การจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของโรงเรียน โดยมีครูประจำชั้นอย่างใกล้ชิด ทำให้การดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมายในหลายๆ กิจกรรม รวมทั้งงานอื่นๆ ในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน โดยการนำรูปแบบการพัฒนามาขยายผล

2.2 การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ควรมีการทดลองใช้กลยุทธ์อื่นๆ เพื่อที่จะช่วยให้การพัฒนามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมนักเรียน เพื่อปรับกระบวนการและวิธีการในการพัฒนาให้เหมาะสมกับนักเรียนมากขึ้น